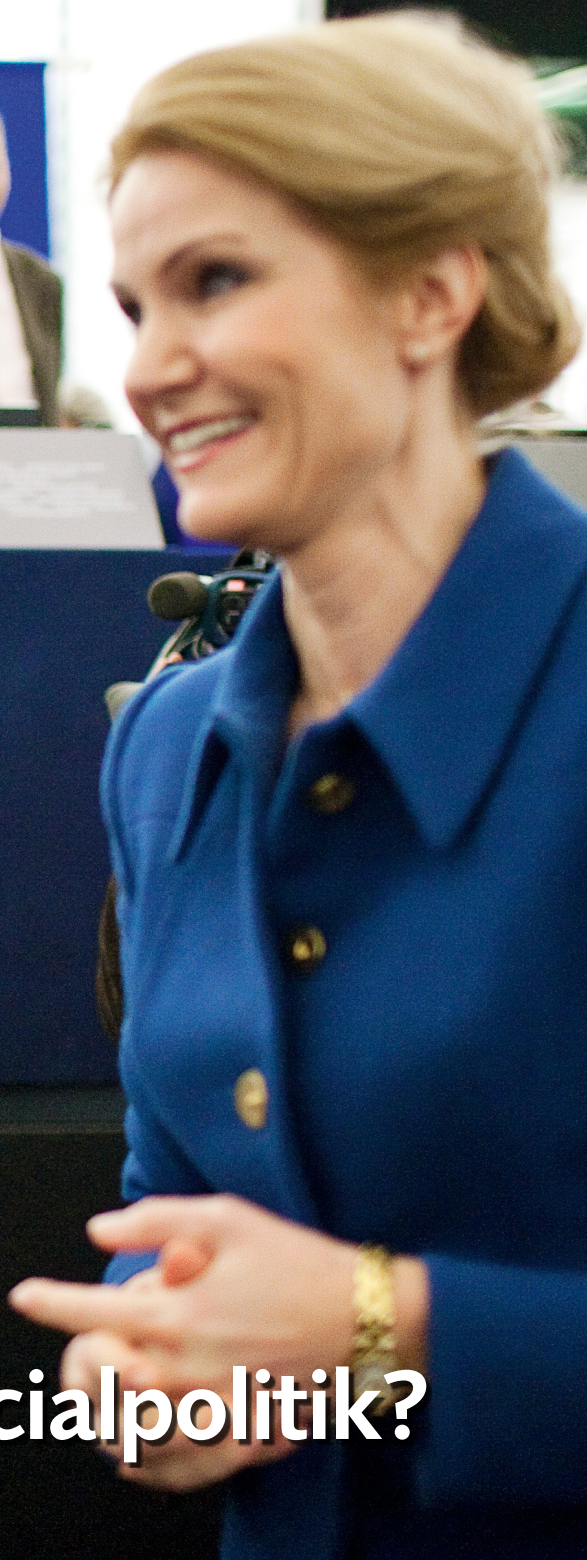

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening

SOCIAL POLITIK

Nr. 2 / 2014

TEMA

Findes der en europæisk socialpolitik?

SOCIAL POLITISK FORENING

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening

Formand: Robert Olsen

Landssekretær: Allan Bærentzen

Social Politik udkommer seks gange årligt og sendes automatisk til alle medlemmer og abonnenter

Redaktion:

Matilde Høybye-Mortensen (ansv.)
Se øvrige bagest i bladet.

Dette nummer er redigeret af:

Peter Bundesen
og Mathilde Høybye-Mortensen

Forsidefoto:

Ditte Valente/POLFOTO

Redaktionssekretær:

Anna Diana Møller

ISSN 0905-8176

ISSN 2245-8905 (online)

Artikler fra Social Politik kan citeres med tydelig kildeangivelse.

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler i Social Politik ikke nødvendigvis dækker redaktionens eller Socialpolitisk Forenings synspunkter.

Socialpolitisk Forening

Strandgade 6, st.

1401 København K

Tlf.: 40 23 43 20 (dagligt 10-15)

www.socialpolitisk-forening.dk

post@socialpolitisk-forening.dk

Merkur Bank: 8401 1107640

Tryk:
Eks-Skolens
Trykkeri ApS

INDHOLDSFORTEGNELSE

TEMA **Findes der en europæisk socialpolitik?**

Peter Bundesen og Matilde Høybye-Mortensen:

Temanummer om EU

i anledning af EP-valg maj 2014. 3

Jon Kvist:

Velfærdsturisme: Frygt, fakta og fremtid 5

Catherine Jacqueson:

EU-Domstolens sociale briller 12

Christel Schaldemose og Ulla Tørnæs

interviewet af Ida Routhé:

EU – en socialpolitisk aktør? 17

Anette Borchorst:

Fortrop og bagtrop i ligestillingspolitikken – ligestilling på den politiske dagsorden i EU og Danmark 24

Klumme

Ole Helby Petersen:

Konkurrenceudsættelse af velfærd – en vigtig debat på et spinkelt grundlag 29

Boganmeldelse

Preben Etwil:

Anmeldelse af: Petersen, Petersen og Christiansen (red):
»Dansk Velfærdshistorie Bind V« 31

Lokalforeninger og Landsforeningen

Invitation til generalforsamling i Socialpolitisk Forening Hovedstaden 32

Sekretariatet søger journalister og debattører 33

Social Politikens redaktion søger nye redaktører 34

Temanummer om EU i anledning af EP-valg maj 2014

PETER BUNDESEN OG MATILDE HØYBYE-MORTENSEN

Børnecheck, velfærdsturisme og social dumping har præget debatten de seneste måneder i Danmark. Og debatten om EU's rolle i forhold til den danske velfærdsstat vil temmelig sikkert køre på højtryk frem mod d.25. maj 2014, hvor Danmark skal vælge, hvilke kandidater, der skal besætte de 13 danske pladser i Europaparlamentet. Hvad angår EU og socialområdet har debatten i Danmark drejet sig om velfærdsturisme og løndumping. På den baggrund er de færreste i tvivl om, at EU betyder noget for virkeligheden i den danske velfærdsstat – og helt sikkert også noget for socialpolitikken i de øvrige EU-lande. Men kan man tale om en egentlig EU-socialpolitik? Og hvor stor en socialpolitisk rolle kan og vil EU spille? Og hvor meget der skal være op til medlemsstaterne? Den tyske kansler Angela Merkel fastslog i februar, at hun ikke ser EU som en social union. Fra de danske politiske partiers side har der været udtalt tilslutning til denne opfattelse. Imidlertid udtrykker udtalelsen på den ene side frygten for »velfærdsturisme«, men fastlåser på den anden side socialpolitikken i en nationalstatslig ramme. Spørgsmålet bliver derfor om forestillingen om etablering af nationale værn er tilstrækkelig til at sikre befolkningens levkår i en verden med kapitalens og arbejdskraftens frie bevægelighed henover de nationale grænser. Burde man måske ikke i højere grad tage stilling til, hvilke socialpolitiske problemer som bedst løses på overstatsligt niveau og hvilke, som bedst løses på nationalstatsligt niveau?

I anledning af valget til Europaparlamentet har vi valgt at sætte fokus på den europæiske socialpolitik og EU's rolle heri. Europaparlamentets rolle blev betydeligt styrket efter Lissabontraktaten i 2009. I dag har Europaparlamentets arbejde rigtig stor indflydelse på socialområdet fx kan nævnes det vedtagne barselsdirektiv fra 2010, der lavede minimumsregler for alle lande, bl.a. fuld løn til kvinder i mindst 20 uger, samt sikring mod at blive fyret under graviditeten, under barslen og seks måneder efter afsluttet barsel. Vi giver derfor taletid til to af de Europaparlamentarikere, der gerne vil påvirke EU's socialpolitik (er man interesseret i at se, hvordan alle de forskellige danske parlamentsmedlemmer har stemt de seneste fire år, kan man se frem til en gennemgang

af afstemningerne, som DIIS udgiver her i april). Derudover har vi valgt at kigge nærmere på én af de institutioner, der fortolker og derved former EU's socialpolitik, nemlig EU-domstolen.

Jon Kvist redegør i første artikel for den frygt for velfærdsturisme, der er udviklet i en række »gamle« EU-lande efter udløbet af de overgangsordninger, der blev etableret ved EU-udvidelsen mod øst. Dernæst gennemgår han de typer EU-lovgivning, der har gjort det nemmere at få sociale ydelser, når man kommer fra andre EU-lande. I fortsættelse heraf gennemgår han EU-diskussionen om velfærdsturisme overhovedet er et problem og i givet fald, hvor stort det er. For Danmarks vedkommende påpeges det, at det forsat kun er et beskedent antal personer fra de ti nye EU-lande, som modtager danske sociale ydelser, men der er en markant stigning på alle områder.

Catherine Jacqueson beskriver i sin artikel, hvilken rolle EU-domstolen spiller i socialpolitiske sager. For selv om socialpolitikken i vidt omfang beslutes af medlemsstaterne, har EU-retten en del at skulle sige fx i forhold til adgangen til sociale ydelser, som f.eks. SU, familieydelse, sundhed og dagpenge. EU-Domstolen har haft fokus på, at unionsborgernes sociale rettigheder skal beskyttes. Som den aktuelle danske sag om loven om børnepenge vidner om, er juraen dog til tider under pres fra politikerne, og særligt EU-retten synes at blive ofret til fordel for politiske aftaler.

Kandidaterne *Ulla Tørnæs(V)* og *Christel Schaldemose (S)* giver i et interview med Ida Routhe, deres bud på om EU overordnet set er et gode for EU-borgernes sociale velfærd, og om socialpolitik bør være et selvstændigt punkt på unionens dagsorden.

Anette Borchorst diskuterer i sidste artikel om det er EU eller nationalstaterne som fx Danmark, der er fortrap eller bagtrap i ligestillingspolitikken. Et vanskeligt spørgsmål at afgøre ifølge hende. På den ene side er der ingen tvivl om, at hovedparten af den formelle danske ligestillingspolitik er kommet som følge af EU-direktiver, hvor domstolsmæssige afgørelser er nødvendige for at sikre disses efterlevelse. Imidlertid svarer dette ikke til dansk tradition, hvilket betyder, at retssystemet kun i ringe grad bruges til at sikre deres overholdelse.

God læselyst og godt valg d.25.maj. Vi håber nummeret her kan bidrage med relevant viden i en hektisk valgkamp.

Velfærdsturisme: Frygt, fakta og fremtid

Velfærdsturisme er uden sammenligning det mest diskuterede socialpolitiske emne det sidste halve år, og det kan påvirke indretningen af store dele af fremtidens danske velfærdssystem. Spørgsmålet er om den danske velfærdsmodel er mulig og ønskelig i et EU, hvor stadig flere EU-borgere har adgang til stadig flere danske ydelser på grund af EU-udvidelser og domme afsagt ved EU-Domstolen?

AF JON KVIST

»Velfærdsturisme« dækker over en frygt for at nogle personer fra EU-lande med mindre gode velfærdsydelser vil tage til EU-lande med bedre velfærdsydelser, hvis de får mulighed for det. Frygten går altså på, at personer vil spekulere i forskelle i EU-landes sociale systemer og søge hen, hvor de kan få mest og bidrage mindst. Frygten gælder personer uden arbejde, som modtager dagpenge og kontanthjælp, og den gælder personer i arbejde med deres familie, som bruger serviceydelser eller modtager børnefamilieydelse, fx i hjemlandet.

I det omfang, der er velfærdsturisme, vil det økonomisk betyde, at vi får større sociale udgifter. Hvis der er rigtig mange velfærdsturister kan det økonomisk underminere vores velfærdsmodel. Politisk kan velfærdsturisme underminere opbakningen til en universel, generøs, skattefinansieret model, hvis mange vælgere mener - rigtigt eller forkert - at systemet bliver brugt forkert. Endelig kan velfærdsturisme føre til, at der bliver skruet ned for velfærden i Danmark for at tiltrække færre. Og i det omfang at vores nabolande gør det samme, kan man forestille sig et kapløb mod bunden i den forstand, at vi får en velfærdsmodel med sværere tilgængelige, mindre generøse eller dårligere serviceydelser end vi ville have haft fået uden frygten for velfærdsturisme. Sådanne reformer vil mest sandsynligt gælde ydelser ved ledighed (kontanthjælp og arbejdsløshedsdagpenge), studieaktivitet (SU) og ydelser til familimedlemmer (børnefamilieydelse).

På den baggrund kan det måske være godt med et virkelighedstjek og se om facts underbygger frygten, og hvilke muligheder fremtiden byder.

Vil personer spekulere i forskelle mellem EU-lande og søge derhen, hvor de kan få mest og bidrage mindst?

D. 1. januar 2014 udløb tidsbegrænsningen på bulgarernes og rumænernes fri bevægelighed og debatten om velfærdsturisme flammede op i de gamle EU-lande

Danmark bliver oversvømmet af velfærdsturister

Debatten om velfærdsturisme i Danmark er ikke ny, men er blevet mere intens det sidste halve års tid. Da Danmark kom ind i EF i 1973 frygtede man, at tyskerne ville komme og tage vores folkepension.

Debatten om velfærdsturisme har taget til i styrke efter EU-udvidelsen mod øst, udløb af overgangsordninger for vandrende arbejdskraft fra Bulgarien og Rumænien, og udsigt til EU-valg i foråret 2014 om Patentdomstol og valg til Europa-Parlamentet. EU-udvidelsen mod øst med otte lande i 2004 og Bulgarien og Rumænien i 2007 førte til større forskelle i velstand og sociale ydelser mellem EU-landene. Med udløb af tidsbegrænsede begrænsninger på bulgarernes og rumænernes fri bevægelighed d. 1. januar 2014 er debatten om social turisme flammert op i »gamle EU-lande« som Tyskland, Holland, Storbritannien og Danmark.

Hvordan påvirker EU velfærdsturisme og velfærdsreformer?

Børnechecken hører under reglerne om vandrende arbejdstageres rettigheder

Ingen EU-lovgivning siger, at EU-landes nationale socialpolitik skal se ud på en bestemt måde, harmoniseres eller bevæge sig i en bestemt retning. Der er imidlertid et generelt princip om at lande skal behandle borgere fra andre EU-lande på samme måde, godt eller skidt, som landets egne borgere. Dertil er der tre typer af EU-lovgivning, der har gjort det nemmere at få sociale ydelser, når man kommer fra andre EU-lande:

- regler for vandrende arbejdstagere
- arbejdstagere fra andre EU-lande,
- og for borgere der bor i et andet land end deres oprindelige.

Børnechecken bliver reguleret af regler om vandrende arbejdstageres rettigheder. For bedst at forstå lovgivningen om at koordinere vandrende arbejdstageres sociale sikring, skal man tænke sig tilbage til 1958, hvor de Europæiske Fællesskaber blev stiftet af seks lande med socialforsikringsordninger og med en mandlig hovedforsørger som den dominerende familietype. Den tids socialforsikringer skulle sikre den forsikrede arbejdstager og hans familie en økonomisk kompensation ved ledighed, sygdom, alderdom og når der kom børn til. Sammen med forbuddet mod diskrimination førte det til i alt fire principper i koordineringen af vandrende arbejdstageres rettigheder (forordning 883/2004):

- Sammenlægning af optjeningsperioder. Socialforsikringsordninger bygger generelt på at der optjenes rettigheder til en ydelse ved at man bor, arbejder, eller betaler skat og sociale bidrag i et land. For at undgå at man tabte rettigheder ved at flytte mellem lande med forskellige ordninger, indførte man et princip om sammenlægning af optjeningsperioder.

- Afledte rettigheder. Da ydelserne skulle sikre hele familiens forsørgelse var det almindeligt ikke blot, at der blev udbetalt ekstra store ydelser til personer, der havde familie, men også at den forsikredes familiemedlemmer var dækket, fx med barselsdagpenge for konens vedkommende eller med børneydelser og studiestøtte for børnenes vedkommende. Dette princip om afledte rettigheder kom derfor med i bestemmelserne om koordinering.
- Eksportabilitet. Da familien ofte blev hjemme, mens manden var vandret til et andet land for at arbejde, indførte man et princip om eksportabilitet, der gjorde det også muligt at sende ydelserne hjem til familien.
- Ligebehandling. Princippet sikrer, at EU-borgere bliver behandlet på samme vis som nationale EU-borgere.

På grund af princippet om afledte rettigheder og eksportabilitet og på grund af den måde EF-domstolen over årene gradvist har puttet flere og flere persongrupper og ydelser ind under lovgivning, har stadig flere personer ret til stadig flere ydelser fra andre lande end de kommer fra, arbejder i eller bor i. På grund af princippet om sammenlægning af optjeningsperioder fik Danmark af Europa-Kommissionen at vide, at optjeningsprincippet i børnefamilieydelser skulle medregne perioder i andre EU-lande ved udmåling af ydelsen.

Konsekvenserne af koordineringen af vandrende arbejdstagers sociale rettigheder er nok hvad befolkningen i de gamle EU-lande har sværest ved at forstå: at man som arbejdstager i fx Danmark får ret til familieydelser på vegne af børn, som ikke er i Danmark, men som bor i et andet land, og at danske børnefamilieydelser bliver sendt til det land børnene bor i. Det er nok nemmere for befolkningen at acceptere indholdet af reglerne for EU-arbejdstagere i værtslandet. Disse regler (forordning 492/2011) siger kort sagt, at immigranter skal behandles lige så godt (eller dårligt) som de nationale borgere i landet, hvad angår sociale ydelser og beskatning.

Det er nok også nemmere at forstå og sætte pris på reglerne om at EU-borgere har ret til at bo i et andet land end deres eget, men at de ikke må lægge værtslandet til last. Dette står beskrevet i blandt andet opholdsdirektivet (direktiv 2004/38/EF), men det har vist sig, at det i konkrete situationer er svært at angive, hvem der har hvilke rettigheder, og hvordan myndigheder kan afvise ansørgeres krav om sociale ydelser.

Den europæiske debat

Fælles i debatten i de gamle EU-lande er en bekymring for, at borgere fra de nye lande vil komme til de gamle lande for at tage for sig af de

Svært at forstå, at danske børnefamilieydelser bliver sendt ud af landet.

Det er nok nemmere at forstå og værdsætte reglerne om at EU-borgere har ret til at bo i et andet land end deres eget, men at de ikke må lægge værtslandet til last.

sociale ydelser. Kristendemokrater i Tyskland, Konservative i Storbritannien og flere danske politikere advarer med andre ord imod at personer fra lande med mindre gode sociale ydelser vil søge adgang til bedre sociale ydelser i de gamle lande. En sådan turisme – siges det – kan føre til en økonomisk eller politisk underminering af det nationale velfærdssystem. Grundlæggende kan politikere vælge mellem løsninger på nationalt niveau og løsninger på EU-niveau.

Hvad har landene gjort i EU?

Holland, Storbritannien, Tyskland, og Østrig skrev i maj 2013 et brev til Europa-Kommissionen, hvor de beder Kommissionen om initiativer, der skal forhindre hvad de opfatter som misbrug af den fri bevægelighed for personer og af nationale sociale ydelser. De fremfører, »at en række kommuner og byer i nogle medlemslande er under stort pres fra immigranter fra andre medlemslande ... især i form af skoler, sundhedsydelser og sociale boliger. Oveni dette pres på vitale, lokale serviceydelser, er der et markant antal nye immigranter, der modtager kontanthjælp i værtslandene, ofte uden at være berettiget«. Den britiske statsminister, David Cameron, har ved flere lejligheder efterfølgende sagt, at Storbritannien vil sende rumænere og bulgarere, der ikke er berettiget til ophold og sociale ydelser, hjem.

Politisk uenighed om, hvorvidt østeuropæere er en overskudsforretning eller en belastning

Visegrad-landene – Tjekkiet, Ungarn, Polen og Slovakiet – har svaret igen. De fremfører fx i en fælles udtalelse til mødet mellem EU's udenrigsministre i december 2013, at østeuropæere generelt er en overskudsforretning for Storbritannien, og at eventuelt snyd og bedrag kan klares inden for den eksisterende EU-lovgivning. Dermed går de imod Camerons ønske om at kunne afvise og udvise folk over en bred kam i stedet for som nu at sikre retssikkerhed med en individuel sagsbehandling, der tager tid og ressourcer.

Hidtil har Europa-Kommissionen forsvaret den fri bevægelighed og ikke gjort meget for at tackle eventuel velfærdsturisme. Europa-Kommissionen har haft travlt med at sige, at der ikke er tegn på at EU-immigranter snyder og bedrager for at få gode sociale ydelser eller at den lovlige brug af ydelser udgør et problem. I en kortdækning af snyd og bedrag svarer de danske myndigheder Europa-Kommissionen, at der i 2012 blev fundet 28 tilfælde af falske dokumenter, 8 proforma ægteskaber og 3 andre tilfælde af snyd.

Hvorvidt det er mange eller få EU-immigranter, der forbruger lokale serviceydelser og modtager overførselsindkomster afhænger af øjnene, der ser. Men der er ingen tvivl om, at der er en betydelig vækst over de sidste fire år på de fleste ordninger. Tag dagpenge ved arbejdsløshed som eksempel. Her viser særkørsler på Danmarks Statistik og cpr.registre, at der i 2012 var 2.045 borgere (omregnet til helårspersoner) fra

et af de ti nye EU-lande, som modtog danske arbejdsløshedsdagpenge, mod 233 i 2008.

Europa-Kommission har afvist, at der er social turisme med udgangspunkt i et studie, Kommissionen fik lavet, der blandt andet viser:

Europa-Kommission har afvist, at der findes velfærdsturisme

- Ikke-aktive EU migranter repræsenterer en meget lille del af befolkningen i det enkelte lande og i EU
- Intra-EU migration er steget siden udvidelsen
- I gennemsnit er EU migranter oftere i beskæftigelse end den nationale befolkning
- Pensionister, studerende og jobsøgende udgør $\frac{2}{3}$ af ikke-aktive
- Hovedparten af ikke-aktive har tidligere arbejdet i landet
- De fleste flytter for at finde arbejde
- Der er ikke fundet bevis for, at ydelser er hovedmotivation for at migrere
- Beskedne udgifter til ikke-bidragsbetingede kontantydelse
- Sundhedsudgifter til ikke-aktive EU migranter beskedne ift. national befolkning (0,2% svarende til 0,01% af BNP)

Kommissionen mener at studiet viser, at der ikke er tegn på at EU-borgere i større omfang tager til andre EU-lande for at få sociale ydelser, og at de ikke-aktive EU-borgere bosat i andre lande ikke modtager sociale og sundhedsydelser i et større omfang.

Hvad har Danmark gjort?

Vi har endnu ikke været så aktive som tyskerne og hollænderne i arbejdet med at få handling på EU-niveau, men snarere fokuseret på at ændre vores egne ydelser. Ændringerne, teknisk kaldet værnsforanstaltninger, skal sørge for at ydelser går til de grupper og formål, vi ønsker, og så lidt som muligt til andre.

Da vi i 1973 frygtede, at tyskerne ville tage til Danmark for at få folkepension ændrede vi udmålingen af folkepensionen, så den fra at være et ensartet beløb for alle, der opfyldte tildelingskriterierne, i stedet blev afhængig af antal år bosat i Danmark. For hvert års bopæl mellem 16 og 65 år optjener man stadig i dag ret til 1/40 af den danske folkepension.

Danmark har ændret i ydelser for at forhindre at de kan opnås af nogen de ikke var tiltænkt

I 2004 frygtede man som i dag, at øst-europæere utilsigtet skulle modtage sociale ydelser. Den gang blev børnefamilieorloven ændret således at man for børn født efter 1. maj 2004 ikke længere har ret til at tage orloven med sig til et andet EU-land.

I 2013 kom turen til SU og børnefamilieydelse. EU-borgere har ret til dansk SU, hvis de er, eller har været, arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende i Danmark. Det gælder også deres børn, ægtefælle/partner og forældre. For at modtage dansk SU skulle man have boet

fem år i Danmark umiddelbart før ansøgning, og hvis man ville modtage SU'en i udlandet skulle man have haft to års ophold inden for ti år før ansøgningen. EF-domstolen har i en række domme fundet, at sådanne bopælskrav er for generelle. Derfor er man ved at ændre praksis og love i Danmark. I 2008 var der 5.077 EU-modtagere af SU, heraf 1045 fra de 10 østeuropæiske EU-lande som i 2013 steg til 11.189 EU-modtagere, heraf 4.229 fra EU-10 (notat fra Uddannelses- og Forskningsministeriet til Europaudvalget, 2014).

I 2014 bliver det kontanthjælpen og dagpengenes tur. For at få adgang til kontanthjælp i Danmark skal andre EU-borgere være arbejdstagere i EU-retlig forstand. Tidligere domme fra EU-Domstolen har vist, at det i praksis kan betyde, at man arbejder ned til 10 timer ugentligt, og at man 'altovervejende' bor og opholder sig i landet. EU-borgere, der kommer til et land uden arbejde, kan ikke umiddelbart få kontanthjælp. Der går mindst tre måneder, før de kan komme i betragtning til kontanthjælp. Det kræves også, at de ikke udgør en 'urimelig byrde' for værtslandet. I praksis har det dog vist sig svært for landene at administrere disse regler.

I Tyskland har man i rumænske Elisabeta Dano således fundet sig en »EU-udgave« af »Dovne Robert«. Den 25-årige Elisabeta Dano kom til Leipzig med sin søn i 2010, har aldrig haft arbejde eller færdiggjort en uddannelse og har ringe udsigt til at komme i arbejde. Hun har modtaget børnefamilieydelse, men fik afslag på ansøgning om kontanthjælp. Hun mener at have ret som EU-borger, mens jobcenteret blot vil betale en billet til hjemlandet. I foråret 2014 tager EF-domstolen sagen op, og afgørelsen i denne og et par beslægtede sager kan få stor betydning for alle EU-lande. Den 13. marts meldte den danske beskæftigelsesminister, Mette Frederiksen, at Danmark ville støtte Tyskland i denne sag. Der var i 2008 2.169 EU-borgere (helårspersoner), der modtog kontanthjælp, heraf 453 fra de ti østeuropæiske EU-lande, som i 2012 steg til henholdsvis 4.411 og 1.570 (notat fra Beskæftigelsesministeriet til Europaudvalget, 2014).

Danmark
støtter Tyskland
og Finland

Danmark støtter også et andet land i sagen om dagpenge. Det er Finland, som i lighed med Danmark, har et krav, om at EU-borgere skal have arbejdet en vis periode i Finland før de kan blive berettiget til finske dagpenge i tilfælde af ledighed. Det danske arbejdskrav er 298 timers arbejde inden for de første tre måneder i Danmark. Hvis Europa-Kommissionen får ret i at sådanne arbejdskrav er ulovlige ifølge EU-ret og at alene princippet omkring sammenlægning af optjeningsperioder bør være gældende, da må Danmark og Finland afskaffe kravene. Foreløbige tal for 2013 viser, at der er 5.258 dagpengemodtagere (helårspersoner) fra EU-lande, heraf 2.688 fra de 10 nye EU-lande.

Fremtiden

Frygten for en strøm af velfærdsturister er skiftet fra syd mod nord af Europa til en strøm fra øst mod vest. Er vi så blevet oversvømmet? Sammenholdt med væksten af borgere fra andre lande i Danmark er svaret nok nej. Men der er en markant stigning på alle områder. Derfor giver det god mening løbende at overvåge udviklingen i hvem der modtager hvilke ydelser, og om ydelserne tjener deres formål. Det er vigtigt at informere den politiske proces.

Ellers risikerer vi en politisk underminering. Hvis befolkningen opfatter, at der sker et urimeligt brug af velfærdsydelser, som politikere reagerer på ved at lave en sværere adgang til dårligere ydelser. Hvis det er overførselsindkomster sker det ved at ydelserne bliver mindre eller af en kortere varighed eller lavet om til skattefradrag. Hvis det er serviceydelser sker det ved, at ydelserne bliver af en dårligere kvalitet eller gøres genstand for (øget) brugerbetaling. Så godt som alle sådanne tiltag har en tendens til at vende den tunge ende nedad. De har en social slagside. Personer og familier med lav indkomst har generelt mindre mulighed for at udnytte skattefradrag, betale brugerbetaling og benytte servicetilbud.

Risikoen er et kapløb mod bunden, når lande for at undgå at tiltrække de mindst ønskede borgere, velfærdsturisterne, sætter ydelserne lavere end de ellers ville have gjort og med et kig til situationen i andre lande. Det ville være tragisk, hvis det europæiske projekt for at skabe et socialt Europa for vandrede arbejdstagere og deres familie skaber et asocialt Europa for de svage. Der er med andre ord al mulig god grund til at tænke os godt om, når vi fremover skal reformere vores velfærdsmodel. Alt andet lige, har vi nemlig en både god og populær velfærdsmodel, der nyder opmærksomhed i udlandet, og som kan tiltrække familier med to forsørgere, der ønsker at begge parter skal have en karriere. Det er den slags immigranter, alle lande ønsker sig. Men den form for velfærdsturisme er ikke med i dagens debat.

Et kapløb mod bunden, vil være dårligt for de svage.

Jon Kvist er professor ved Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitet(RUC)

EU-Domstolens sociale briller

EU-Domstolen spiller en afgørende rolle i udviklingen af EU-retten, og det gælder også i forhold til socialpolitikken. Selv om socialpolitikken stadig i vidt omfang besluttes af medlemsstaterne, har EU-retten en del at skulle sige. Der gælder nemlig et grundlæggende princip om ligebehandling af EU-borgerne uanset nationalitet, også i forhold til adgangen til sociale ydelser, som f.eks. SU, familieydelse, sundhed og dagpenge. Det er særligt på det område, at EU-Domstolen har været en indflydelsesrig aktør og har sikret, at unionsborgernes sociale rettigheder beskyttes. Som den aktuelle danske sag om loven om børnepenge vidner om, er juraen dog til tider under pres fra politikerne, og særligt EU-retten synes at blive ofret til fordel for politiske aftaler.

AF CATHERINE JACQUESON

EU-Domstolen – En aktivistisk aktør

EU-domstolens opgave er at fortolke den ofte uklart skrevne EU-ret

EU-Domstolen består af 28 dommere, en fra hvert medlemsland, som skal sikre, at EU-juraen overholdes. Domstolen svarer kun når den bliver spurgt. Det sker, når den bliver stillet et spørgsmål af en national domstol, som er i tvivl om, hvad EU-retten betyder i en konkret sag, og når EU-Kommissionen sagsøger en medlemsstat. I begge tilfælde skal EU-Domstolen fortolke EU-retten. Ordlyden i en EU-bestemmelse kan være uklar og svær at tyde, bl.a. fordi den er blevet til som følge af et politisk kompromis. EU-Domstolen anvender derfor typisk en fortolkning, som særligt bygger på den pågældende bestemmelses formål, og den kontekst den indgår i. Som bekendt, kritiseres EU-Domstolen til tider for sin aktivistiske fortolkning af EU-retten. F. eks., kom det bag på mange, at indførelsen af unionsborgerskabet med Maastricht Traktaten i 1993 kunne få nogle retlige konsekvenser. De fleste mente nemlig, at der udelukkende var tale om en symbolsk ændring, der skulle sikre at Unionen ikke blot havde et økonomisk fundament, men også et mere socialt ansigt.

Fri bevægelighed og unionsborgerskabet som mantra

Lige før årtusindskiftet slog EU-Domstolen dog fast, at indførelsen af unionsborgerskabet faktisk betyder noget rent juridisk. At have status som EU-borger medfører grundlæggende friheder og rettigheder. Den status giver nemlig ret til at bevæge og opholde sig frit i andre medlemslande og beskytter i den forbindelse mod nationalitetsdiskrimination. Disse rettigheder var som sådanne ikke nye, det nye var at EU-retten nu også beskyttede borgere, som ikke er økonomisk aktive, altså dem, som ikke kan betragtes som arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende. Frem til år 2000 havde det særligt været dem, der var beskyttet af EU-retten.

Det er rigtigt at EU-Domstolen fra starten har været ganske generøs i sin fortolkning af, hvem kunne betragtes som arbejdstager. Der skal ikke meget til. For eksempel omfatter det folk, som blot arbejder deltid, eller som tjener lidt eller ikke nok til deres egen forsørgelse. Som det nu også er gået op for os i Danmark, er en studerende, som har et job ved siden af studierne, også omfattet. Det bekræftede EU-Domstolen sidste år i en dansk sag om tildeling af SU. EU-Domstolens rationale er, at der er tale om en grundlæggende rettighed, som skal dække bredt, både de ressourcestærke, og de ressourcesvage, eller dem som stiller sig tilfreds med færre midler. Det skal gælde både for f.eks. forretningsmanden, musikeren, kassedamen og akademikeren. EU er mangfoldigt, og det er arbejdstagerbegrebet også.

Med andre ord skal der ikke meget til, og det åbner mange døre for den enkelte borger. Det giver næsten fuld beskyttelse mod diskrimination på grundlag af nationalitet. Som vi ved fra den livlige debat om børnepenge og dagpenge herhjemme har EU-borgere, som arbejder i et andet land adgang til de samme sociale fordele, som landets egne borgere. Ikke mere men heller ikke mindre! Borgerne skal ikke 'straffes' og skal altså ikke miste rettigheder, fordi de bevæger sig på tværs af grænserne for at finde arbejde. De skal være sikre på at hvor de nu befinder sig, vil deres sociale rettigheder være beskyttet. Fører denne retstilstand til velfærdsturisme?

Fingrene væk! Frygten for velfærdsturisme

Bag begrebet 'velfærdsturisme' ligger den negative antagelse, at borgerne bevæger sig for at 'få snablen ned' i den offentlige kasse for nu at bruge en af ofte anvendt metafor blandt kritikere af EU-rettigheder. Borgere antages altså at spekulere i velfærdsydelse og vil derfor vælge at arbejde eller bo i det land, hvor ydelserne er størst. Hertil kan det dog siges, at der ikke er forskningsmæssigt belæg for at den påstand har hold i virkeligheden. Folk bevæger sig som regel derhen, hvor det er nemmest for dem at finde arbejde. Sociale ydelser kan have en indfly-

At være EU-borger giver grundlæggende friheder og rettigheder

EU-Domstolens rationale er, at rettigheder skal dække både de ressourcestærke og de ressourcesvage

Intet belæg for velfærdsturisme. Folk bevæger sig derhen, hvor de kan finde arbejde

delse på personers migrationsmønstre, men fungerer umiddelbart ikke som lokkemad. Det er bemærkelsesværdigt, at debatten om velfærdsturisme i Danmark opstår i forhold til arbejdskraftens fri bevægelighed. Diskussionen går på om det er rimeligt, f. eks. at give adgang til børnepenge fra EU-borgernes første arbejdsdag i landet, selv om de arbejder her, og for de flestes vedkommende betaler skat af deres indkomst i Danmark. Medlemsstaterne har helt fra starten af Fællesskabet vedtaget regler på EU-niveau på området. EU-Domstolen har spillet med på disse præmisser. Målet er at sikre at arbejdskraftens fri bevægelighed bliver en realitet. Dette opnår man ved at integrere dem i værtslandet på lige fod med landets egne borgere. Set fra en juridisk optik er der reelt ikke meget råderum for medlemsstaterne i en sådan kontekst. EU-Domstolen har sammen med EU-lovgiveren sikret, at arbejdskraftens fri bevægelighed er en realitet for borgerne. Ligebehandlingsprincippet er dog, som nævnt ovenfor, ikke længere begrænset til de økonomiske aktive, men beskytter borgeren alene fordi man er EU-borger.

EU-Domstolen beskytter også dem, der ikke nødvendigvis bidrager økonomisk til værtslandet

Det er særligt på det område, at EU-Domstolen har været en central aktør ved at beskytte dem, der ikke er erhvervmæssige aktive, dvs. dem der ikke nødvendigvis bidrager økonomisk til værtslandet. Lige adgang til sociale ydelser gælder nu for alle EU-borgere blot på grundlag af deres status som unionsborger. EU-Domstolen har været primus motor for denne retlige udvikling, som løsriver Unionen fra dets økonomiske fundament. Dog er beskyttelsen ikke helt så perfekt som for dem, der er erhvervmæssige aktive. EU-Domstolen har nemlig anerkendt, at der bør findes en balance mellem to grundlæggende potentielt modstridende principper: (1) unionsborgeres grundlæggende ret til at bevæge sig frit og til ikke at blive diskrimineret på den ene side, og (2) medlemsstaternes legitime interesse i at beskytte deres offentlige finanser på den anden side. Det vidner om, at EU-Domstolen i en vist omfang erkender medlemsstaternes frygt for velfærdsturisme, hvad angår 'inaktive' unionsborgere og overlader staterne et vist råderum. Det betyder helt konkret, at selv om inaktive unionsborgere skal ligestilles i forhold til adgang til sociale ydelser gælder der nogle få undtagelser, f. eks. er der ikke lige adgang til studiestøtte inden for de første 5 år. Det betyder også at medlemsstaterne i princippet kan sende unionsborgere hjem, hvis de udgør en urimelig økonomisk byrde ved at modtage offentlig støtte i en længere periode. EU-Domstolen er dermed klar over, at et rettighedsperspektiv har sin pris. De kan komme på kollisionskurs med de nationale velfærdssamfund og dermed true EU's legitimitet og integrationsmål. Selvom EU-Domstolen har udvidet beskyttelsen af 'inaktives' sociale rettigheder, træder den derfor for det meste varsomt.

EU-Domstolen blander sig i rent interne sager

EU-Domstolen har ligeledes spillet en afgørende rolle på en anden front, nemlig hvad angår beskyttelsen af familielivet, især retten til familiesammenføring. Fra starten har EU-Domstolen arbejdet for, at de lempelige EU-regler skulle have bredest mulige anvendelse. Dette kulminerede i den meget omtalte *Metock*-dom, som i 2009 sendte chokbølger gennem Danmark. Domstolen fastslog, at familiemedlemmer, som f.eks. børn og ægtefæller til unionsborgere, som bevæger sig på tværs af grænserne altid er beskyttet af de lempelige EU-regler, som sikrer dem en opholdsret, blot de kan dokumentere deres familietilknytning. Dette gælder også i deres eget land, såfremt de har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, f.eks. ved at arbejde eller bo i en anden medlemsstat. Der er der en del danskere, der i praksis har gjort brug af den såkaldte 'Malmø-model' for dermed at undslippe de stramme danske immigrationsregler.

I nogle få tilfælde vil der kunne opnås en EU-retlig beskyttelse i rent interne situationer, dvs. hvor der ikke er nogen tilknytning til en anden medlemsstat, og dermed i princippet er det national ret der bør anvendes. Her henviser jeg til *Zambrano*-sagen, som vedrørte retten til ophold i Belgien af colombianske forældre til to belgiske børn. Børnene havde opnået belgisk statsborgerskab fordi de var født i Belgien og ikke kunne opnå anden nationalitet. Forældrene, som ikke ansås som lovlige i henhold til belgisk lov, blev bedt om at forlade landet. Spørgsmålet var om de kunne opnå en ret til ophold i Belgien efter EU-retten, fordi de var forældre til to unionsborgere. Sagen stod og faldt på den omstændighed, at der ikke var nogen tilknytning til et andet EU-land og dermed burde Belgien suverænt kunne bestemme. Til alles overraskelse fandt EU-Domstolen, at forældrene havde ret til at blive boende i Belgien. Alle holdt vejret, hvor mon EU-Domstolen nu var på vej hen? Det vidste sig dog efterfølgende, til nogens lettelse og andres skuffelse, at være et ganske lille skridt, som EU-Domstolen havde taget. *Zambrano*-doktrinen – det at EU-retten kan beskytte selv i rent interne situationer – er nemlig formentlig kun anvendelig i de exceptionelle situationer, (1) hvor man mister sit statsborgerskab og dermed sit unionsborgerskab, eller (2) hvor unionsborger ville være nødsaget til at forlade Unionen.

Fremtidsperspektiver

Hvis vi kigger ind i den juridiske krystalkugle, kan det bl.a. forventes, at EU-Domstolen vil blive bedt om at specificere i hvilket omfang medlemsstaterne kan begrænse 'inaktive' EU-borgeres ret til sociale ydelser, og hvornår de ikke længere opholder sig lovligt i værtslandet. Retspraksis på området er nemlig ganske kompleks og vidner om en zigzagkurs, hvor konsistens savnes. Ligeledes vil EU-Domstolen skulle tage stilling

En del danskere har gjort brug af den såkaldte 'Malmø-model' for at undslippe de stramme danske immigrationsregler

EU-retten kan beskytte borgere i rent interne situationer, hvis borgeren mister sit unionsborgerskab eller ville være nødsaget til at forlade Unionen

Ønskeligt om EU-Domstolen blandede sig i indgreb i unionsborgerens sociale rettigheder, der følger af spar-runder og hjælpe-pakker

til borgernes sociale rettigheder, som de bl.a. er udtrykt i EU's Charter om menneskerettigheder, der er juridisk bindende siden 1999. Der kan f.eks. forventes sager, hvor EU-Domstolen på ny skal tage stilling til retten til at konflikte for at beskytte basale rettigheder for lønmodtagere efter de kontroversielle *Laval* og *Viking* domme om social dumping. Det vil i samme ånd efter min opfattelse være ønskeligt – men uden tvivl også kontroversielt – at EU-Domstolen blandede sig i de indgreb i unionsborgerens sociale rettigheder, som kan følge af de 'sparrunder', som de nylige bestemmelser vedrørende den Økonomisk og Monetær Union og hjælpepakkerne vedtaget i forbindelse med krisen lægger op til.

Generelt er det sidste ord fra EU-Domstolen ikke sagt på det vigtige og ofte højpolitiske sociale område, og vi venter med spænding, hvordan den vil holde balancen i en afvejning af Unionens sociale og økonomiske mål i en ny kontekst.

Catherine Jacqueson er ph.d. og lektor i EU-ret, Centre for Retlige Studier i Velfærd og Marked (Welma), Det Juridiske Fakultet, KU.

EU – en socialpolitisk aktør?

Grænserne for EU's indflydelse på nationale anliggender er jævnligt til diskussion herhjemme, senest i forbindelse med den danske børnecheck. Men er EU overordnet set et gode for EU-borgernes sociale velfærd, og bør socialpolitik være et selvstændigt punkt på unionens dagsorden? Social Politik har spurgt de to fremtrædende EP-kandidater, Christel Schaldemose (S) og Ulla Tørnæs (V), om, hvad EU's rolle som socialpolitisk aktør er og bør være.

INTERVIEWARTIKEL AF IDA ROUTHE

? **Social Politik:** Hvis du ser bort fra danske hensyn og i stedet tænker samlet på EU's medlemslande, mener du så, at EU gavner den typiske EU-borgers sociale velfærd?

! **Christel Schaldemose:** Helt klart. Det viser tallene også, og jeg tror, det er en del af forklaringen på, at så mange lande gerne vil være med i fællesskabet. En af årsagerne til, at jeg er tilhænger af det europæiske samarbejde, er, at vi kan løfte alle op og få flere borgere ud af regulær fattigdom. Jeg tror på, at reguleringen af det indre marked har den effekt.

! **Ulla Tørnæs:** Det mener jeg i allerhøjeste grad. Et eksempel er de forbrugerrettigheder, som er blevet gennemført på europæisk plan og gælder på tværs af grænserne. Men når det så er sagt, er det vigtigt at understrege, at EU ikke skal føre socialpolitik. Jeg er af den helt klare opfattelse, at socialpolitik er og bliver et nationalt anliggende, selvom der er nogle ting, vi med fordel kan gøre i fællesskab.

? **Social Politik:** Flere af EU's medlemslande kæmper med fattigdom og høj arbejdsløshed. Ser du EU som et solidaritetsprojekt?

! **Christel Schaldemose:** Ja, i hvert fald hvis det stod til mig. Som ung DSU'er var jeg mere skeptisk over for det europæiske samarbejde.

bejde. Dengang var EU betydeligt mindre, og jeg så det meget som de rige landes klub og et forsøg på at holde de syd- og østeuropæiske lande ude. Men efter vi næsten er blevet fordoblet i EU siden 2004, er det i allerhøjeste grad en klub for alle. Vi hjælper og bistår hinanden, og sådan skal det være.

! **Ulla Tørnæs:** EU har altid været et solidaritetsprojekt. Gennem det indre marked og øget samhandel har vi i fællesskab sikret en stigende velstand og dermed også et stigende velfærdsniveau, som vi jo har oplevet i stort set hele Europa.

? **Social Politik:** Er det en selvstændig målsætning for EU at udjævne de sociale uligheder EU-landene imellem?

! **Christel Schaldemose:** Det synes jeg faktisk, det er. Man skal selvfølgelig altid diskutere, hvordan man så gør det. Men det er klart, at hvis man vil have et indre marked uden barrierer for virksomhederne og med fri bevægelighed for personer og tjenesteydelser, så er det en fordel, at landene ligner hinanden så meget som muligt. Ikke nødvendigvis på opbygning af velfærdssamfund og så videre, men på rigdomsniveau. Jeg er jo ikke socialdemokrat uden grund, jeg er det, fordi jeg tror på, at de bredeste skuldre skal bære de tungeste byrder – til en hvis grad. Spørgsmålet er, hvordan vi gør det.

! **Ulla Tørnæs:** Al den stund at EU ikke fører socialpolitik, så er det jo ikke det, der står først på dagsordenen. Men konsekvenserne af det øgede samarbejde på tværs af grænserne indbefatter jo velstand og arbejdspladser og dermed også velfærd.

Schaldemose: Velfærdsturisme eksisterer ikke

? **Social Politik:** Bør de enkelte EU-lande have mulighed for at opstille begrænsninger i forhold til, hvilke sociale ydelser vandrende arbejdstagere kan få?

! **Christel Schaldemose:** Det er jo en kæmpe debat i Danmark lige nu, selvom tallene viser, at der ikke er et problem – endnu i hvert fald. Jeg hører ikke til dem, der ikke tror, der vil kunne opstå problemer, men dem må vi forholde os til, hvis de opstår. Det er klart, at når vi i Danmark har et system med universelle velfærdsydelser, så er vores model mere udsat end de lande, som har et forsikringsbaseret system. Derfor tror jeg da også, det er vigtigt, at vi har blik for, om der opstår problemer. Jeg vil bare understrege, at der ikke er nogle tal, der lige nu indikerer, at der skulle være problemer. Faktisk viser Finansmi-

nisteriets tal, at der er en økonomisk gevinst; at vi altså tjener mere på dem, som kommer, end vi giver dem. Den klassiske velfærdsturisme, hvor man kommer til Danmark for at få nogle sociale ydelser, eksisterer ikke på nuværende tidspunkt.

! **Ulla Tørnæs:** Det handler om at sikre, at der er balance mellem den frie bevægelighed og retten til velfærdsydelser. Det, oplever jeg, ikke der er i forhold til den danske børnecheck, som vi har en diskussion omkring i øjeblikket. Jeg synes ikke, det er rimeligt, at man fra dag 1, hvor man sætter sine ben i en dansk jordbærmærk, automatisk har ret til at sende en børnecheck til nogle børn i et andet land, nogle børn som ikke har deres hverdag i Danmark. Den danske børnecheck er jo indrettet efter, at man har sin hverdag i det danske samfund. Vi er udfordret i Danmark, fordi vi har et skatteyderfinansieret velfærdssamfund, som man ikke har i andre europæiske lande. Derfor har vi fra Venstres side flere gange opfordret regeringen til at få lavet en tilbundsående analyse af de områder, hvor det danske velfærdssystem er udfordret, med henblik på at komme med nogle løsningsforslag. Det har regeringen hidtil afvist og i stedet valgt at lægge sig fladt ned for EU-kommissionen.

? **Social Politik:** I dag skal EU-borgere fra andre EU-lande arbejde mindst tre måneder for at kunne modtage dagpenge her i landet. Med retssagen mod den finske regering, som er stævnet af EU-kommissionen for at stå fast på kravet om, at EU-borgere skal have arbejdet mindst fire uger i landet, før de kan få dagpenge, er denne særregel truet. Mener du, at den bør opretholdes eller afskaffes?

! **Christel Schaldemose:** Jeg ved ikke, hvad jeg synes er den bedste løsning. Men hvis der fortsat skal være opbakning til Danmarks medlemskab af EU, så skal danskerne også kunne føle, at der er en retfærdighed i det her med ydelserne. Vi har jo strammet og strammet dagpengereglerne, så det i dag er smadder svært som dansker at optjene retten til at få dagpenge. Hvis vi bliver sat i en situation, hvor vi skal sige, at man har ret til det danske dagpengesystem fra dag ét, hvis man har været arbejdsløshedsforsikret, så tror jeg, at det vil udfordre vores system og danskernes opbakning til EU. Men lad os se, hvad der sker, og om det bliver et problem – vi skal være opmærksomme, der kan godt komme udfordringer, men vi er der ikke endnu.

! **Ulla Tørnæs:** Det er nødvendigt, at regeringen griber til handling og får lavet en analyse af, hvordan vi kan indrette det her anderledes. Måske skal reglen indrettes på en anden måde, det ved jeg ikke.

Det er præcis derfor, det er nødvendigt at få nogle eksperter til at analysere området og se på, hvad man har gjort i andre lande.

Tørnæs: Hvis vi lovfastsætter mindstelønnen, skrotter vi den danske model

? Social Politik: Ser du social dumping inden for EU som et væsentligt problem?

! Christel Schaldemose: Ja, det er i dag et problem. At der er arbejdsgivere, som udbyder jobs til nogle helt urimeligt lave lønninger, det skaber rent faktisk fattigdom. Det kan godt være, at det er en højere løn, end nogle af de borgere, som kommer, kan få i deres eget land, men i forhold til det omkostningsniveau vi har i Danmark, er det en kummerlig tilværelse, vi byder folk. Jeg synes, det er fuldstændig uacceptabelt, at man konkurrerer på dårlig løn og dårlige arbejdsvilkår; at man skal bo 4-6 mænd på samme værelse og arbejde for 30-50 kroner i timen. Jeg klandrer ikke den enkelte vandrende arbejdstager, som helt forståeligt tager derhen, hvor der er bedre muligheder, end hvor vedkommende kommer fra, også selvom de muligheder i bund og grund er umenneskelige. Jeg er en stærk tilhænger af den frie bevægelighed, og for mig er rumænere og polakker mere end velkomne i Danmark. Men hvis vi er anstændige, så sikrer vi, at de får en ordentlig løn, som man kan leve af, også i Danmark. Vi bliver nødt til at gøre noget ved det her, ikke kun herhjemme men på europæisk plan. I virkeligheden handler det om at beskytte de vandrende arbejdstagere, for som det er i dag, bliver nogle af dem udnyttet til det helt urimelige.

? Social Politik: Hvad bør EU og/eller nationalstaterne gøre ved det?

! Christel Schaldemose: Fra EU's side arbejder vi på at give medlemsstaterne nogle bedre redskaber til at bekæmpe social dumping. Vi har for eksempel lige vedtaget et nyt direktiv om offentlige udbud, så når det offentlige køber ind – uanset om det er en kopimaskine eller en kollektiv trafikforbindelse – så kan kommunen/regionen/staten nu tillade sig at stille krav om, at lønningerne skal være efter danske overenskomster også for underleverandørernes vedkommende. Det handler også om, at fagforeningerne skal være mere aktive i at få de nye arbejdstagere til at blive medlem, samt gå ind i den faglige kamp der er for at sikre de her rettigheder. Og så tænker jeg, at myndighederne skal ud og kontrollere de arbejdsgivere, som tager den her arbejdskraft. For hvis der skal være en fair konkurrence på EU's indre marked, er det rigtig vigtigt, at den arbejdsmiljølovgivning, vi har på europæisk plan, bliver overholdt.

Jeg kan godt frygte, at de virksomheder, der tilbyder 3-4 euro i timen, ikke er så gode til at sikre, at arbejdsmiljøregler, hviletidsbestemmelser og så videre overholdes. Så EU kan presse medlemslandene til at gøre meget mere. Samtidig kan vi intensivere vores indsats for at få skabt nye ordentlige jobs overalt i Europa, for det er jo også det, der er brug for.

! **Ulla Tørnæs:** Det er vigtigt at skelne mellem de sager, hvor der er tale om snyd og omgåelse af regler og så det, at der er forskellige niveauer for løn, skat og omkostninger i EU. Det har der altid været. Der findes nationale løsninger på de spørgsmål, der opstår i den sammenhæng. Momsregisteret er et eksempel på, hvordan vi sikrer, at der ikke sker omgåelse af reglerne.

? **Social Politik:** Man har foreslået almengørelse af overenskomster eller indførelse af en lovmæssig mindsteløn i Danmark som et værn mod social dumping. Hvad tænker du om disse forslag?

! **Christel Schaldemose:** Hvis den danske model skal forandres, skal det være på baggrund af et ønske fra fagforeningerne. Men i Danmark har vores regering jo faktisk gjort rigtig meget ved at afsætte penge til arbejdspladskontroller, hvor man tjekker, at skatteforholdene bliver håndteret ordentligt og i øvrigt sikrer, at arbejdsmiljøregler og så videre bliver overholdt. Det er også en måde at gå til de arbejdsgivere, som forsøger at konkurrere på laveste fællesnævner. En udfordring ved den danske model er selvfølgelig, at det er fuldt lovligt for de virksomheder, der ikke er dækket af en overenskomst, at give lønninger ud fra det, den pågældende arbejdstager er villig til. Men tingene skal jo være rimelige, og vi må punke de arbejdsgivere, som synes, at det er okay at lade folk arbejde for 30 kr. i timen.

! **Ulla Tørnæs:** Det har jo været diskuteret af mange omgange i Danmark og er blevet afvist hver eneste gang. Det er fordi, vi – arbejdsmarkedets parter, regeringen og Folketinget – ønsker at fastholde den danske model. Hvis vi begynder enten at almengøre eller lovfastsætte mindstelønnen, så har vi skrottet den danske model. Så har vi spillet arbejdsmarkedets parter af banen; så er det ikke længere dem, der forhandler lønniveauet i det danske samfund. Og det er der et bredt ønske om at fastholde. Det, tror jeg, også er klogest for det danske samfund, og der er jo faktisk rigtig mange andre lande, der kigger med misundelse mod Danmark, fordi vi har et arbejdsmarked, som på den måde bliver reguleret af arbejdsmarkedets parter selv.

EU skal ikke føre socialpolitik

? **Social Politik:** EU-domstolen optræder de facto som en helt central socialpolitisk aktør i EU. Er det ønskværdigt, eller bør det ændres?

! **Christel Schaldemose:** Jeg tror, at årsagen til, at EU-domstolen med jævne mellemrum er til debat herhjemme, er, at den bygger på nogle andre principper for domstole, end vi har i det danske retssystem. EU-domstolen minder i højere grad om eksempelvis det tyske eller amerikanske retssystem end det danske. I Tyskland er forfatningsdomstolen fuldstændig uafhængig af regeringen – hvilket den selvfølgelig også i teorien er i Danmark – og har til opgave at beskytte borgeren frem for systemet. I USA udpeger man nogle højesteretsdommere, som tager nogle meget principielle diskussioner og laver nogle domstolsafgørelser, som får principiel betydning. I Danmark er vi vant til, at ingen er over, og ingen er ved siden af Folketinget. Hvis domstolene i Danmark træffer en beslutning, som politikerne reelt er uenige i, så laver de loven om. Det er to forskellige retstraditioner, og derfor sker der et clash. Hvor domstolene i Danmark tolker meget tekstnært og i tråd med lovens oprindelige intention, er EU-domstolen meget aktivistisk i sin fortolkning.

Måske skal vi turde være mere politisk aktive i forhold til konsekvenserne af domstolsafgørelser fra EU-domstolen, for man kan faktisk godt rulle domstolsafgørelser tilbage, hvis man vil. Men det er betydeligt sværere og mere langsommeligt at ændre lovgivningen i EU, end det er i Danmark. Hvis man vil EU, så må man også leve med Domstolen, men vi bør måske i højere grad udfordre dens afgørelser fra politisk side.

Ulla Tørnæs: Jeg er af den opfattelse, at Domstolen varetager den rolle, den skal, nemlig at sørge for at de regler og aftaler, der bliver lavet, overholdes i de forskellige lande. Det er jo i og for sig den samme funktion, som domstolene har i Danmark. Hvis man nu tager afsæt i sagen omkring den danske børnecheck, så er der jo forskellige trin i det. Det, der er sket nu, er, at det er blevet etableret som en pilot-sag, dvs. at der ikke engang er en åbningsskrivelse mod den danske regering. Så der er forskellige stadier, hvor man som politiker har mulighed for at gå i dialog med EU-kommissionen. Det er præcist det, den danske regering har undladt at gøre; man har valgt ikke at gå i dialog med EU med henblik på at finde en løsning, som kunne sikre ret og rimelighed i adgang til børnechecken for børn af vandrende arbejdstagere, som ikke bor i Danmark. Politikerne kunne sagtens gå ind og være mere aktive og forhandle med EU i den sammenhæng.

? **Social Politik:** I oktober 2013 blev det oplyst, at EU vil sætte fem socialpolitiske mål som et bud på en »socialpolitisk dimension« i

unionen. Ser du denne øgede socialpolitiske interesse inden for unionens rammer som noget ønskværdigt, der bør fremmes, eller bør socialpolitikken forblive på det nationale plan?

! **Christel Schaldemose:** Ved at sætte sådan nogle mål op lægger man et pres på medlemsstaterne. Jeg synes, det er vigtigt, at det socialpolitiske først og fremmest er en national opgave. Men jeg synes, vi skal gøre det klart for vores medlemsstater, at de har en kæmpe forpligtelse til at løfte deres borgere ud af fattigdom. Der er alt for mange medlemslande, der gør alt for lidt – nogle fordi de ikke magter det, andre fordi de ikke ønsker det. Den bedste måde at ændre på det her er via *name and shame*, altså ved at lave nogle mål og derudfra se hvor langt de forskellige lande er fra dem. Hvis der er noget, der er virksomt på europæisk plan, så er det at blive *namet* og *shamet*; det fungerer som en slags gabestok. Hvis det kan være drivkraften for, at man på nationalt plan gør noget for sine borgere, så synes jeg, det er utrolig vigtigt. Der er alt for mange mennesker, som lever en alt for kummerlig tilværelse i EU, og det skal vi turde tage fat i. Så jeg synes, at EU skal have nogle mål, men at det er medlemsstaterne, som er ansvarlige for at gennemføre dem. Man skal ikke lægge den opgave over på EU, for det vil der aldrig komme noget godt ud af.

! **Ulla Tørnæs:** De fem socialpolitiske mål handler jo ikke om lovgivning. Signalet er, at der også skal tages højde for de sociale konsekvenser, som den økonomiske krise har medført, herunder ikke mindst ungdomsarbejdsløsheden. Det er vigtigt for mig at understrege, at det ikke handler om at gribe ind i nationalstaternes fastlæggelse af socialpolitikken. Det er et signal om, at EU ikke kun handler om økonomisk genopretning men også at sikre sociale hensyn, så man også har en holdbar økonomisk politik. Jeg synes ikke, der er noget galt i, at de europæiske lande drøfter det her, og at man inspireres af hinanden omkring forskellige elementer, som vedrører de her spørgsmål. Men det er vigtigt at understrege, at det er nationalstaterne selv, der har kompetencerne på området.

Fortrop og bagtrop i ligestillingspolitikken

– Ligestilling på den politiske dagsorden i EU og Danmark

AF ANETTE BORCHORST

Formel ligestilling er et marginalt spørgsmål i dansk politik

EU kåres ikke sjældent som feminismens forkæmper, der driver fodslæbende lande som fx Danmark til ligestillingsinitiativer. De vidtgående EU ligestillingsinitiativer og den svage danske ligestillingspolitik er imidlertid kun en del af historien om for- og bagtrop i ligestillingspolitikken. Der er ingen tvivl om, at formel ligestilling opfattes som et marginalt spørgsmål i dansk politik, og at dansk ligestillingslovgivning fra 1970erne og fremefter først og fremmest er blevet til på grund af EU-direktiver. Men de kønspolitiske reformer i Danmark er ikke kun kommet i kølvandet af den formelle ligestillingspolitik. Når Danmark ligger i toppen af de fleste internationale ligestillingsindeks, så handler det først og fremmest om det, der går under betegnelsen 'kvinde eller familievenlig' velfærds politik, som kun i mindre grad er en del af den formelle ligestillingspolitik. Det gælder fx børne- og ældreomsorg og en lang række familie- og velfærdsydelse, der fra slutningen af 1960erne svækkede husmor-forsørgerfamilien og kvinders økonomiske afhængige af mænd og ægteskab. EU's ligestillingspotentiale skal også måles på virkningerne af sit markedsprojekt, der har været den grundlæggende drivkraft for det europæiske samarbejde siden dets start. Et godt men ubesvaret spørgsmål er, hvad de kønsmæssige virkninger er af den restriktive økonomiske politik, der er gennemført i kølvandet på eurokrisen.

Borgerlig og katolsk dominans i det Europæiske Råd og Europaparlamentet giver øget skepsis over for ligestillingsinitiativer

Både i EU og nationalt bevæger ligestillingsspørgsmål sig op og nedad den politiske dagsorden. I Danmark har S-R regeringen (støttet af SF) mistet den styringsoptimisme i forhold til ligestilling, som disse partier signalerede i opposition under Fogh- og Løkke regeringerne. Forslagene om øremærket barsel til mænd, kønskvoter i virksomhedsbestyrelser og regulering af prostitution, der var med i S-R-SF regeringsgrundlaget, er skrottet. I EU har østudvidelsen og den større borgerlige og katolske dominans i det Europæiske Råd og Europaparlamentet skabt øget skepsis over for ligestillingsinitiativer. Det slår fx igennem i Kommissionens prioritering af ligestillingsspørgsmål og har på det seneste kunnet spores i Europaparlamentets debatter om abort og homoseksuelle.

EF's ligestillingspolitik: Romtraktaten og ligestillingsdirektiverne

Det europæiske samarbejde var i starten bygget op omkring det fælles markedsprojekt. Romtraktaten fra 1958 havde en meget vag og bred artikel om arbejds- og levevilkår, men ellers var arbejdsmarkeds- og socialpolitik fraværende. Den eneste undtagelse herfra var ligelønsbestemmelsen i artikel 119 om lige løn for mænd og kvinder for samme arbejde. Fransk frygt for konkurrenceforvriddning var udslagsgivende for, at den kom med, og det skete på trods af bl.a. tysk og hollandsk modstand. Den franske forfatning havde en ligelønsbestemmelse, og fransmændene frygtede, at det ville skade deres konkurrenceposition, når man etablerede et fælles marked. Artikel 119 var vidtrækkende i sin formulering om, at medlemslandene skulle sikre ligeløn, men den fik stort set ingen betydning i praksis. Den blev ikke håndhævet, bl.a. som følge af de daværende medlemsregeringers modstand mod ligelønsprincippet.

Det franske pres fortsatte imidlertid, og i 1975 blev der vedtaget et direktiv om ligeløn. Det var det europæiske samarbejdes første arbejdsmarkedsdirektiv, og det var udtryk for, at EF på det tidspunkt viste større åbenhed over for kvinder end arbejdsmarkedets parter gjorde nationalt. Kvindebevægelserne stod stærkt i mange medlemslande, og kvindegrupper arbejdede for afskaffelse af lave kvindesatser og forsørgeløn til mænd. Det blev støttet af EF kommissionen, som ønskede et spillerum i forhold til arbejdsmarkedspolitisk regulering. EF regulering var nemmere at få igennem på et område som ligestilling, der var nyt i alle lande, end på arbejdsmarkedsområdet, der havde været reguleret nationalt i mange år. I erkendelse af, at uligeløn bl.a. hang sammen med kønsopdelingen af arbejdsmarkedene, og at mænd og kvinder sjældent udførte det samme arbejde, strammede man bestemmelserne fra artikel 119, således, at man nu skulle have lige løn for samme arbejde *af samme værdi*. Den danske regering havde sammen med bl.a. den engelske søgt at undgå denne tilføjelse. Da man ikke kom igennem med det, valgte man at udelade denne formulering i den danske ligelønslov fra 1976 især på foranledning af arbejdsmarkedets parter. Det førte til en traktatbrudssag fra EF domstolen. Den tabte Danmark, hvorefter den danske ligelønslov blev ændret i 1986. Ligelønsdirektivet blev i 1976 fulgt op af et direktiv om ligebehandling, der omfattede forbud mod kønsdiskrimination i forhold til ansættelser, forflyttelser og forfremmelser. Det blev implementeret i den mest omfattende danske ligestillingslov hidtil, nemlig Ligebehandlingsloven fra 1978. Direktivet åbnede også mulighed for at gennemføre positive særforanstaltninger. Adgangen til at bruge det i Danmark blev særdeles restriktiv, idet det i hvert enkelt tilfælde skulle godkendes af både LO og DA.

I 1978 og 1986 fulgte direktiver, der forbød forskelsbehandling i

I 1975 blev direktiv om ligeløn vedtaget

EF regulering var nemmere at få igennem på ligestillingsområdet end på arbejdsmarkedsområdet

Flere direktiver var uden betydning for Danmark

socialle sikringsordninger og i 1992 kom et direktiv om barselsorlov. Disse direktiver havde ingen virkning i Danmark, fordi velfærdsydelserne var individbaserede og universelle, og samtidig havde man mere vidtgående barselsorlovsrettigheder. En række bløde initiativer som fx henstillinger om børnepasning i 1992 var også uden betydning, da man i Danmark havde igangsat en udbygning af børneinstitutionerne efter vedtagelse af lov om børne- og ungdomsforsorg i 1964, og Danmark lå og ligger i toppen med hensyn til dækning med børneinstitutioner, især for de yngste børn.

Antidiskrimination og danske rets- og demokratitraditioner

Det kræver viden og ressourcer at gå den retlige vej, så fagforeningerne har været afgørende for at bruge dette instrument.

EU's ligestillingspolitik har med tiden fået et langt bredere sigte. Sikringen af EU borgeres grundlæggende rettigheder er blevet et stadigt mere synligt rationale, først for vandrende arbejdstagere og mere bredt set i forhold til ligestilling mellem kvinder og mænd. Forbuddet mod diskrimination blev udvidet fra køn til etnicitet og siden til generation, seksuel orientering, handicap og en række andre dimensioner. Siden Amsterdamtraktaten fra 1997 kaldes det for multipel diskrimination på EU sprog. Danmark gennemførte allerede i 1996 en lov, der gav beskyttelse mod forskelsbehandling til alle disse dimensioner på arbejdsmarkedet. Uden for arbejdsmarkedet var og er det fortsat kun køn og etnicitet, der er beskyttet.

Det grundlæggende princip i EU's ligestillingslovgivning var antidiskrimination, og det indebærer, at man skal rejse klager over forskelsbehandling ad retlig vej. Praksis udfoldes gennem EU domstolens retspraksis. Antidiskriminations-princippet har betydet, at mange kvinder (og også mænd) har vundet sager, fx om afskedigelse under barsel, men den retlige strategi harmonerer ikke godt med den danske (og nordiske) tradition for flertalsdemokrati, hvor det politiske spor med Folketinget som den centrale arena opfattes som den centrale vej til at gennemføre ligestillingsreformer. Domstolene forventes at spille en neutral rolle, og der er ikke nogen stærk tradition for at gå ad den retlige vej. Det kræver viden og ressourcer, så fagforeningerne har været afgørende for at bruge dette instrument. Det er kun få fagforbund, der har prioriteret EU vejen med HK som en væsentlig undtagelse. Dette forbund stod bag Danfoss sagen fra 1989, hvor en række kvindelige ansatte først tabte en ligelønssag ved faglig voldgift, men da sagen gik til EF domstolen, vandt de over virksomheden. Sagen blev ført kollektivt, fordi kvinderne ikke ønskede at klage individuelt, og det afspejler et andet problem med at bruge det retlige spor; mange vægrer sig ved at klage individuelt med navns nævnelse. Det betød at Danfoss kom til at betale en langt mindre bod. Dommen fik dog stor betydning på en anden måde, fordi den gav

anledning til at indføre af omvendt bevisbyrde. Virksomhedens lønsystem var så uigennemskueligt for de ansatte, at virksomheden skulle løfte beviset for, at der ikke var uligeløn.

Det er dog blevet mere synligt, hvor man kan gå hen med sine klager over diskrimination. Danmark fik i 2000 et ligestillingsnævn til at tage sig af klager om ligestilling, og siden 2009 har man samlet klager over alle typer forskelsbehandling i Ligebehandlingsnævnet. Det har fået et stigende antal sager, men arbejder med et begrænset budget, så der er kun mulighed for skriftlig sagsbehandling, og der kan ikke føres vidner. Muligheden for at rejse klagesager anvendes fortsat kun i mindre udstrækning, og kvinder klager langt mindre end mænd.

Ligestillingsstrategi

EU's ligestillingspolitiske dagsorden har med tiden inkluderet spørgsmål som fx. kvinder i beslutningsprocesser, køn og vold, kvinder i forskning, mænd og fædre. Det seneste handlingsprogram fokuserer på økonomisk uafhængighed, ligeløn, politiske beslutningsprocesser og kønsbaseret vold. Ligestillingskommissærens forslag om at indføre krav til kønskvoter i virksomhedsbestyrelser efter norsk model vandt ikke tilslutning, hverken i det Europæiske Råd eller Europakommissionen, hvorefter man landede et blødere forslag om indrapportering af måltal, som matchede den løsning, der blev gennemført i Danmark i 2013.

Fra Amsterdamtraktaten blev mainstreaming indskrevet som et centralt ligestillingsredskab. Det går ud på at vurdere ligestillingsmæssige konsekvenser af offentlig politik. Det blev indskrevet i dansk ligestillingslovgivning i 2000. I sig selv er redskabet radikalt, men hverken i EU eller Danmark anvendes det systematisk. I nogle lande kønsvurderer man finanslove, men det er aldrig sket hverken i Danmark eller i forhold til EU's budget. I EU's finanspakt og opstramninger i forhold til overvågningen af medlemslandenes budgetter har mainstreaming ikke spillet nogen rolle. Det samme gælder for de danske reformer af efterløn, dagpenge, førtidspension, kontanthjælp mm, hvor de kønsmæssige virkninger heller ikke er blevet undersøgt. Reglerne om begrænsning af offentlig gæld og offentlige underskud må ellers antages at have betydning for de såkaldt kvindevenlige politikker, og for beskæftigelsen i de offentlige sektorer, der overalt er kvindedominerede. Samtidig har nedskæringerne stor betydning for udsatte grupper som fx enlige forsørgere, der primært er kvinder og for de mest udsatte mandegrupper.

Set overordnet og på tværs af ligestillingsinitiativerne, så har den helt afgørende ligestillingsstrategi både i Danmark og i EU været at integrere kvinder i uddannelse og på arbejdsmarkedet. Det gælder også for EU's vækststrategier. Lissabonstrategien fra 2000 opstillede en række benchmarks med det mål at gøre EU til den mest konkurrencedygtige øko-

I 2000 fik Danmark et ligestillingsnævn, der tager sig af klager om ligestilling. Kvinder klager langt mindre end mænd.

I nogle lande kønsvurderer man finanslove, men ikke i Danmark

Danmark opnåede ligestillingsmålene 30 år tidligere end øvrige EU-lande

nomi i verden, og her var et mål, at kvinders beskæftigelse skulle nå 60 pct. i 2010. Det niveau havde danske kvinders beskæftigelse rundet 30 år før. Der blev senere opstillet mål for dækning med daginstitutioner på et topmøde i Barcelona, men også dette nået i Danmark 30 år før. Lissabonstrategien havde i sin første version også en lighedsorienteret profil både i forhold til køn og klasse. De eksperter, som blev bedt om forslag til at udfolde strategien, pegede mod de skandinaviske 'kvindeelige løsninger' med børneinstitutioner, barselsorlov (også for fædre) og frihed ved børns sygdom. Lighedsmålsætningerne blev senere nedtonet. EU's 2020 strategi satte også mål for kvinders beskæftigelse og uddannelse, men ligestilling er derudover kun nævnt helt generelt. På det seneste har bestræbelserne på at styrke den socialpolitiske profil for vækststrategien først og fremmest knyttet sig til spørgsmålet om social investering, hvor bl.a. betydningen af børneinstitutioner fremhæves.

Op og ned af den politiske dagsorden – både i Danmark og EU

Det er i de kollektive overenskomster og virksomhedsaftaler, at man rykker ligestillingsmæssigt

Synspunktet i denne artikel er, at det ikke er så enkelt at afgøre, hvad der er ligestillingens fortrop og bagtrop, og samtidig bevæger spørgsmålet sig op og ned, og pt mest ned af den politiske dagsorden. Der er ingen tvivl om, at hovedparten af den formelle danske ligestillingspolitik er kommet som følge af EU direktiver, og det har betydet, at man kan klage over kønsdiskrimination og anden diskrimination, fx afskedigelse under barselsorlov (for både mænd og kvinder). Den danske flertalsdemokratiske tradition sætter folketinget og de politiske løsninger i centrum, og den retlige klageadgang udnyttes ikke fuldt ud. Der er også få ligeløns- og ligestillingssager på vej i retssystemet i øvrigt. Ligestillingsspørgsmål topper ikke den politiske dagsorden, hverken i Danmark eller EU. I Danmark er det påfaldende, at stort set alle den nuværende regerings ligestillingsforslag er opgivet, bort set fra et forslag om at synliggøre lønoplysninger. Det viser, at ambitionen om at man kan regulere sig til ligestilling har været på skrump, og pt. er det i de kollektive overenskomster og virksomhedsaftaler, at man fx rykker i forhold øremærket barsel til mænd. Samtidig er det tydeligt, at ligestillingsspørgsmål rangerer meget lavt i de danske politiske partier. Også i EU sammenhæng er det tydeligt, at bortset fra forsøgene på at få flere kvinder ind på arbejdsmarkedet, så rangerer ligestillingsspørgsmål ikke højt. Den ultimative test på både EU's og dansk ligestillingsambitioner er den økonomiske politik, hvor hverken EU's finanspagt, besparelspolitik eller de seneste års markante ændringer i danske velfærdsydelser har levet op til reglerne om kønsvurdering af offentlige tiltag.

Anette Borchorst er professor ved Institut for Statskundskab ved Aalborg Universitet

Konkurrenceudsættelse af velfærd – en vigtig debat på et spinkelt grundlag

AF OLE HELBY PETERSEN, LEKTOR, PH.D.,
ROSKILDE UNIVERSITET

Da Produktivitetskommissionen for få uger siden offentliggjorde sin rapport om offentligt-privat samarbejde skabte det ny debat om konkurrenceudsættelse på velfærdsområderne. Selvom rapporten ikke i sig selv producerede meget ny viden, fik den stor gennemslagskraft i både medier og det politiske landskab. Men før politikerne på Christiansborg og i landets kommuner træffer beslutninger om mere eller mindre konkurrenceudsættelse er det centralt, at de forholder sig til, hvad der faktisk findes af viden på området.

Det korte svar er, at vi i dag ved yderst lidt om effekterne ved konkurrenceudsættelse af opgaver på velfærdsområderne. Det skyldes for det første, at der på mange af disse områder kun er ganske få erfaringer med at sende opgaverne i udbud. Der er derfor få erfaringer at samle op på, hvilket giver en naturlig begrænsning på vidensgrundlaget. Men den spinkle viden skyldes også, at de få undersøgelser, der faktisk findes på området, har været meget mangelfulde og/eller har vist blandede effekter.

Hvor de blandede resultater kalder på flere studier, er de mangelfulde un-

dersøgelser mere bekymrende. For til trods for store problemer med utilstrækkeligt datagrundlag og mangelfulde metodiske design anvendes flere af disse undersøgelser allerede i dag som såkaldt dokumentation for konkurrenceudsættelse. Det sker fx på ældreområdet, hvor tre kommuners erfaringer med udbud af hver ét plejecenter bliver til en konklusion om, at en dansk kommune typisk kan reducere omkostningerne med 16-18 % gennem konkurrenceudsættelse.

I mange tilfælde skal man dog ikke lede længe i denne type rapporter for at opdage, at der også findes mere blandede resultater, som typisk får mindre plads i sammenfatningen. En nærlæsning viser også, at målinger af det faktiske serviceniveau før og efter en konkurrenceudsættelse i de fleste undersøgelser er yderst begrænset og i mange tilfælde ikke-eksisterende.

Vidensgrundlaget er derfor spinkelt i forhold til effekterne for både pris og kvalitet på velfærdsområderne. Og her ligger kimen til en selvmodsigelse af de ikke helt små. For selvom Produktivitetskommissionen i forskellige delkapitler gennemgår forbeholdene og det mangelfulde vidensgrundlag, ender de alligevel ud med en klar anbefaling om øget konkurrenceudsættelse som redskab til at øge den offentlige sektors produktivitet. Hvordan kommissionens økonomer trods viden om de centrale forbehold når frem

til den konklusion, står indtil videre hen i det uvisse.

Manglende viden og evidens er naturligvis ikke ensbetydende med, at der ikke bør og skal afprøves nye måder at levere offentlige serviceydelser på. Det ville både være ærgerligt og bagstræberisk. Diskussionen om konkurrenceudsættelse er derfor en vigtig debat, som bør hilses velkommen. Men vi bør som minimum kunne forvente, at beslutninger af så fundamental karakter træffes på et oplyst grundlag.

For at bidrage til, at det fremover er tilfældet, går landets forskningsmiljøer nu sammen i et stort forskningsprojekt, som skal levere uafhængig og forskningsbaseret viden om effekterne af konkurrenceudsættelse på forskellige serviceområder. Der er næsten statsgaranti for, at vi kommer til at tage debatten om konkurrenceudsættelse igen. Lad den være velkommen. Næste gang bliver det forhåbentlig på et mere oplyst grundlag.

OBS! Der kommer løbende nye debatindlæg på www.socialpolitisk-forening.dk

ANNONCE

Fik du læst ...

Få alle 6 numre for 350,- årligt (abonnement)

**Eller bliv medlem og få alle 6 numre for 290,- årligt
160,- årligt for overførselsindkomster**

Socialt opbrud

Anmeldelse af Petersen, Petersen og Christiansen (red):
 Dansk Velfærdshistorie Bind V. Velfærdsstaten i tidehverv.
 Perioden 1973-1993. Syddansk Universitetsforlag 2013.

**AF PREBEN ETWIL,
 SOCIALPOLITISK
 FORENING**

Det femte bind i Dansk Velfærdshistorie kom på gaden i efteråret 2013.

Den dækker perioden 1973-1993, og har fået undertitlen Velfærdsstaten i tidehverv.

Økonomien slår om, oliekrisen kommer, og skattetrykket stiger eksplosivt. Dermed sættes finansieringen af velfærdsstaten under pres. Den berømmede universelle socialpolitiske dækning, hvis den nogensinde havde eksisteret, blev med rette problematiseret.

På den politiske scene dækker perioden tiden fra Jordskredsvalget til lige efter Tamilsagen. I mellem disse yderpunkter er der både kartoffelkure, skattereformer og masseindvandring. Der sker i perioden også et betydeligt ryk af fokus fra det mere passivt socialpolitisk støttende til et mere aktivt arbejdsmarkedspolitisk sigte.

Nymodens sprog begynder også at finde indpas. Der skal være mere fokus på omkostningsbevidsthed og fritvalgsordninger end det sociale og det hele menneske i centrum. Alt efter politisk temperament kunne man betegne perioden som socialpolitisk forfald eller samfundsøkonomisk nødvendig tilpasning.

Der er dog - uanset hvordan man end vender og drejer det - tale om et stort og imponerende bogværk.

Tilbage står bare det indtryk, at det er et enestående imponerende socialhistorisk værk – helt uden sidestykke i en dansk sammenhæng. Det vil med garanti, mange år frem i tiden, være hovedværket inden for dansk socialhistorie. Man vil vende tilbage til værket, hvis man kommer i mindste tvivl om baggrunden og historien bag en lang række social- og arbejdsmarkedspolitiske tiltag inden for sundhed, ældreomsorg, familiepolitik, indvandring, arbejdsløshed, arbejdsulykke og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Skal man alligevel være djævlens advokat, og hælde lidt malurt i bærgeret, så kunne man måske godt savne den boligpolitiske vinkel på velfærdshistorien.

Bogen kan – i mindre doser – anbefales enhver.

Til opslag er den ligefrem fremragende. Detailrigdommen er enorm. Hver en sten – eller socialparagraf – bliver vendt og vurderet.

Bogens forskellige kapitler kan også anbefales til undervisning på mange fag og niveauer. Som minimum bør enhver der underviser inden for sociale fag orientere sig i bogen, da den uden tvivl vil kunne udvide vedkommendes vidensgrundlag inden for det socialpolitiske område.

HUSK GENERALFORSAMLINGEN I SOCIALPOLITISK FORENING

Indkaldelse til generalforsamling i Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Tirsdag den 29. april kl. 16.00

Kunstforeningen Gl. Strand 48, København K.

Program:

- 15.00 Rundvisning i udstillingen:
CHRISTIAN KROHG: TIDEN OMKRING KRISTIANIA-BOHEMEN.
- 16.00 Kaffe / velkomst
- 16.30 Uddeling af »Yggdrasil-prisen« til et »nytænkende, nyskabende og innovativt socialpolitisk initiativ«
- 17.00 Generalforsamling
- 18.30 Lidt at spise
- 20.00 Slut

SOCIALPOLITISK FORENING

Vil du også være medlem?

§ 2. Socialpolitisk Forening har til formål at styrke den socialpolitiske debat, udbrede kendskabet til socialpolitiske spørgsmål og fremme sociale holdninger.

Stk. 2. Socialpolitisk Forening arbejder for at fremme respekten for menneskers lige rettigheder og ligestilling, og for en socialpolitik, som globalt, nationalt og lokalt bekæmper ulighed.

Stk. 3. Socialpolitisk Forening udgør den danske afdeling af International Council on Social Welfare.

Det årlige kontingent: 290,- ordinært/160,- for overførelsesindkomster

Meld din ind på: www.socialpolitisk-forening.dk/bliv-medlem

SOCIAL POLITISK
FORENING

SEKRETARIATET SØGER JOURNALISTER OG DEBATTØRER

Sekretariatet søger journalister og debattører

Har du lyst til at gøre noget for at forbedre tilstandene for de udsatte i Danmark? Så er du måske vores nye frivillige journalist eller debattør!

Lige nu sker der rigtig meget i det danske samfund, som har negative konsekvenser for mange danskere – især udsatte borgere. Derfor har vi mere travlt end nogensinde med at gøre opmærksom på de mange problemer og udfordringer som hjemløse, syge, ledige og mange andre møder hver dag.

Vi søger derfor både frivillige journalister og debattører til at skrive til Social Politik, foreningens hjemmeside og sociale medier og eventuelt også til aktuelle arrangementer og medier.

Som debattør:

- Har du viden inden for det sociale område – enten videnskabeligt eller praktisk
- Har du en god pen og kan skrive klart og præcist
- Har du holdninger og meninger til den aktuelle sociale situation
- Har du lyst til at bidrage med mindst ét og gerne flere indlæg eller kronikker

Som journalist:

- Har du enten uddannelse eller erfaring som journalist
- Skriver du klart og præcist og er rimelig hurtig på tasterne
- Interesserer du dig for det sociale område
- Har du lyst til at arbejde som frivillig journalist

Fra sekretariatets side vil der være mulighed for sparring undervejs, og der er mulighed for at tilrettelægge arbejdet efter dit arbejde eller studie.

Vil du være med til at råbe politikerne op og sprede viden og oplysning om det sociale område?

Så send nogle ord om dig selv eller det emne du ønsker at skrive om til: post@socialpolitisk-forening.dk eller ring på 23 32 03 94.

TIDSSKRIFTET SØGER 2 NYE REDAKTIONSMEDLEMMER

Vi søger nye redaktører

Tidsskriftet Social Politik søger 2 nye redaktionsmedlemmer

Brænder du for socialområdet er en plads i redaktionen for Social Politik måske noget for dig. Social Politik's formål er at være platform for en socialpolitisk debat, der er foran, stiller spørgsmål, kvalificerer debatten og sætter gang i diskussionen.

DU SKAL

- have lyst til at lave frivilligt redaktionsarbejde
- have stor viden om og interesse for socialområdet – enten bredt eller inden for et specifikt område. Vi tænker socialområdet bredt.
- have fingeren på pulsen og være interesseret i, hvilke socialpolitiske problemstillinger, der rører på sig.
- være god til skriftlig dansk og gerne have et godt øje for at redigere en tekst og gøre den interessant og velskrevet.
- have netværk blandt aktører på området.

DU FÅR MULIGHED FOR

- engageret og åben debat om socialpolitiske problemstillinger
- at sætte problemstillinger og vinkler på dagsordenen
- at deltage i foreningens debatarrangementer og konferencer.

OPGAVERNE

Redaktionen mødes mellem 4 og 6 gange årligt i København. Redaktionen fastlægger i fællesskab temaerne for numrene. Du vil sammen med et andet redaktionsmedlem få ansvaret for 1 eller 2 temanumre om året. Arbejdet som temaredektør består i at formulere temaet, udvælge bidragsydere og redigere de forskellige artikler. Redaktionsarbejdet er ulønnet.

KONTAKT

Vil du vide mere om redaktionsarbejdet er du velkommen til at kontakte ansvarshavende redaktør Matilde Høybye-Mortensen på tlf. 21937015 eller sekretariatsleder Allan Bærentzen på 40234320.

ANSØGNING

Ansøgning på max en side samt CV sendes til maho@kora.dk senest 1. maj. Det forventes at de nye medlemmer vil indtræde i redaktionen pr. 1. august 2014.

SOCIALPOLITISK FORENINGS ORGANER

Formand

Robert Olsen, Kofoeds Skole

Landsstyrelsen

Louise Dülch Kristiansen,
Dansk Socialrådgiverforening
Mads Engholm, cand.scient.anth.
Ove Lund, formand for Socialpolitisk Forening
Hovedstaden
Preben Etwil, redaktionen for Social Politik
Ole Rissgaard, SIND
Mikkel Warming, 3B / (E)
Lotte Andersen, Professionskolen Metropol
Anne Sofie Bøjrup Jørgensen, cand.soc

Internationalt udvalg

Annelise Murakami, formand
Bjørn Christensen
Joan Münch

Rasmus Christensen
Marianne Skytte
Ole Hammer
Ole Meldgaard
Helle Strauss, obs. (IASSW)
Rene Meyrowitsch, obs. (OMEPE)
Lars Steinov, obs. (AIEJE)
Amina Giasso

Socialpolitisk Råd

Lisbeth Zornig Andersen, Huset Zornig
Lasse Bjerg Jørgensen, BUPL
Christian Sølyst, LO
Majbrit Berlau,
formand for Dansk Socialrådgiverforening
Jette Høy, FTF
Bodil Neujahr, Landsforeningen BoPam
+ Landsstyrelsen og formændene fra lokalforeningerne dog fra Hovedstaden, Kirsten Windekilde

LOKALFORENINGER

Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Formand Ove Lund, ovelund@raastof.dk

Socialpolitisk Forening Lolland og Falster

Formand Anja Sigvard Nielsen, anja@forkanter.dk

Socialpolitisk Forening Nordjylland

Formand Carl Christensen, carllundby7@gmail.com

Socialpolitisk Forening Sydvestjylland

Kontakt post@socialpolitisk-forening.dk

Socialpolitisk Forening Viborg

Kontakt post@socialpolitisk-forening.dk

Socialpolitisk Forening Aarhus

Formand Viggo Jonassen, viggojonassen@gmail.com

Socialpolitisk Forening Fyn

Fungerende formand Bjarne Hansen,
bolbrobjarne@yahoo.dk

SOCIAL POLITIKS REDAKTION

Matilde Høybye-Mortensen (ansv.) maho@kora.dk
Peter Bundesen peter.bundesen@cdnet.dk
Tine Gomard dalbrogomard@email.dk
Preben Etwil meylund@adslhome.dk
Nina Særkjær Olsen n_olsen@hotmail.com

Line Askgaard lineaskgaard@gmail.com
Anna Diana Møller nordisk.anna@gmail.com
Tanja Dall tada@phmetropol.dk

SOCIAL POLITISK FORENING

Hvad er Socialpolitisk Forening?

Socialpolitisk Forening samler aktive mennesker, foreninger og organisationer på tværs af faggrænser og politiske skel, for at debattere aktuelle socialpolitiske spørgsmål. F.eks. stigende fattigdom blandt børn og voksne, øget arbejdsløshed, straf og resocialisering og børn og unges mistrivsel. Sammen søger vi at finde nye veje og løsninger på vitale samfundsproblemer.

24. APR.

Generalforsamling i Socialpolitisk Forening Nordjylland

Sted: Huset Hasserisgade, Tid: Starter kl. 19.30.

29. APR.

Generalforsamling i Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Sted: Kunstforeningen Gl. Strand 48, København K.

Tid: Tirsdag den 29. april kl. 16.00

MAJ

Kritisk Socialt Forum – Mere end »Dovne Robert« og »Fattig Carina«?

De strukturelle og samfundsmæssige rammer for den socialpolitiske debat

Nærmere information om oplægsholdere, sted og tid udsendes på mail

21. MAJ

IU Netværksmøde

Mere info følger på foreningens hjemmeside

9.-12. JUN

Joint World Conference on Social Work, Education and Social Development

IU deltager i ICSW-arrangement i Melbourne, hvor socialt engagerede praktikere, forskere og undervisere fra hele verden samles for at diskutere sociale emner.

13.-14. JUN

Folkemødet Bornholm

Fredag d. 13. eller lørdag d. 14. – Kritisk Socialt Forum:

De strukturelle samfundsmæssige rammer for den socialpolitiske debat.

Mere info om dato kan findes på hjemmesiden www.socialpolitik.dk.

Lørdag d. 14. – STOP FATTIGDOM NU-netværket:

Pisk eller gulerod »incitamentstankegangen, der ligger til grund for de fleste politikker og reformer på det socialpolitiske område.«

SOCIAL POLITIK

ONLINE

Socialpolitisk Forening har taget hul på et nyt medie i den socialpolitiske debat. Fremover kan du få dit aktuelle socialpolitiske indblik og overblik samlet på én hjemmeside:

www.socialpolitik.dk

Dette nummer af Social Politik er udgivet i samarbejde med:

EUROPA
nævnet